

Časopisa pride vsako leto na svetlo blizu dvanajst pól v nedoločenih obrokih, približno jedna pola vsak mesec. List prične izhajati, kadar se nabere dokaj gradiva.

To podjetje je pa le tedaj mogoče izvesti, ako se pridobi dovolj sotrudnikov, ki bi list podpirali z rednimi spisi. Odbor Matice Slovenske torej vabi vse slovenske razumnike na skupno delovanje ter jih uljudno prosi, naj z znanstvenimi razpravami, z mirno kritiko, pa tudi s kratkimi nasveti podpirajo to za razvoj slovenske knjižnosti prekristno podjetje, da v resnici doseže svoj namen. Dopise bode sprejemal od 10. septembra t. l. dalje urednik bodočemu listu, gimn. prof. A. Bartel v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 29. julija 1890.

Odbor Matice Slovenske.

Hrvaški »Vienac« o našem pesniku. Prvi leposlovni časopis hrvaški »Vienac« je o Aškerčevih »Baladah in romancah« prinesel to poročilo: Pjesnik *Anton Aškerc*, koji je jamačno dobro poznat čitaocima »Ljubljanskog zvona« pod pseudonimom »*Goravac*«, izdao je vrlo ukusno opremljenu zbirku izvornih pjesama pod napisom: *Balade in romance*. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr i Fed. Bamberg 1890. — Ovaj daroviti pjesnik stekao je u braće Slovenaca u kratko vrijeme mnogo priznanja i veoma liep glas krasnim svojim tvorevinama, tako da mu neki na Parnasu slovenačkom medju živim pjesnicima dosudjuju prvo mjesto iza genijalnoga Simona Gregorčiča

Pjesnik je većinom crpao gradivo za svoje »romance i balade« koje iz savremenoga života, koje iz drevne povjesti svoga naroda i iz priča drugih Slavena. Njegova se rodoljubnog srca jednako doimlju nevolje sadašnjosti kao i jadi prošlosti, a razotkriva ih sigurnom rukom i objektivno, kao i dolikuje epskomu pjesniku. Starodavna prošlost i narodne priče glavni su izvori njegovim baladama i romancama. Amo pripada u prvom redu oveci cyclus baladâ, koji nosi nadpis: „Stara pravda“. U ovih deset pjesama prikazuje pjesnik seljačku bunu u 16. stoljeću, koju je u nas urisao pokojni Šenoa u romanu, a Bogović u tragediji „Matija Gubec“. Za nas je Hrvate osobito zanimljiva deveta balada „Stava“, u kojoj nalazimo u glavnom gotovo isti sujet, što ga je Šenoa opjevao u pjesničkoj pripoviesti „Prokleta kliet“. Aškerc je taj predmet opjevao na originalan način. U kompoziciji i dječiji ove balade povodi se pjesnik za našom narodnom pjesmom. Iz drevne je povjesti slavenske crpao gradivo za ove pjesme: Svetopolkova oporoka, Atila in slovenska kraljica, Ilirska tragedija. Medju ovima se odlikuje ljepotom kompozicije i krasnom osnovom misli „Svetopolkova oporoka“.

Iz savremene je povjesti slavenske karakteristična pjesma „Boj pri Pirotu“. Bivši kralj Milan pristupa poslije boja k ranjenicima, da mu kažu svoje posljednje želje. Kad se Milan približi k trećemu ranjeniku, reći će ovaj kralju:

»Sramota boli me, sramota,
Da Srba zdaj Kajn je ime . . .
Da narod moj bratomorilec,
Krvave zdaj nosi roke.

A, kralj moj, ko smrt me poljubi,
Zakličem, da čul bo ves svet:
Kdor brata mi ščuje na brata,
Tá bodi — tá bodi proklet!»

Tako pjesnik diljem svojih pjesama oštro žigoše bratsku neslogu, poznatu rak-ranu slavenskih naroda. Dao Bog, da plemenite njegove rieči nadju odziva svuda, gdje se ozbiljno misli o bratskom sporazumku i uzajamnoj slozi jednokrvne braće slavenske.

Narodne priče i biedni život prostoga naroda bogata su vrela, iz kojih pjesnik Aškerc crpe gradivo za svoje romance i balade. On je pjesnik biednika i sirota, kojih se gorke i često nezashužene boli duboko doimaju njegova plemenitog srca. Medju ovima se osobito ističu: Zimska romanca, Tri ptice, Posljednje pismo, Slikarjeva slika i Anka. Premda se pjesnik očito trsi, da zatomi i prikrije svoje subjektivne osjećaje, ipak nije mogao odoljeti sreću, da se sasvim zataji. U pjesmi „Svetinja“ kazuje, kako mu je majka na rastanku mjesto bogatstva predala amanet sveti: »Ljubezen za dom neizmjereno, za dom in nesrečni svoj rod«, a sva je prilika, da ima mnogo subjektivne primjese u romanci „Pevčev grob“. Medju ovima ima pjesama, koje dosta neskladno završuju, kao n. pr. Balada o potresu, Tri ptice in neke druge. Ovim bi se pjesmama dođuše moglo zabaviti, da se u njima ne ogleda poetična pravičnost, ali ako pomislimo, da se Gorazd drži načela: »Res je res: Resnico samo vselej piši vestni zgodovinar« i da je on pjesnik biednika in nesrećnika, rado ćemo mu i ovu prividnu pogrješku oprostiti. U pjesmama: „List iz kronike Zajčke“ i „Celjska romanca“ opaža se satirična žica pjesnikova. Mnogo romantične natruhe ima u pjesmama: „Stari grad“ i „Godčeva balada“. Osobito su liepe legendarne balade: „Kristus in Peter, Slovenska legenda i Legenda o toplicah“. U „slovenskoj legendi“ priča pjesnik o Primožu Trubaru, koji okajavši svoje grieh e u paklu dolazi na nebeska vrata i moli sv. Petra, da ga pusti u nebo. Petar podje, da ga najavi Bogu. Čim čuju biskupi Tekstor i Toma Hren, da Trubar želi uljesti u raj, silno se uzvrpolje i odlučno se opiru tome. No blagi Slomšek stane ih miriti: Već je minulo 300 godina, što je preminuo Trubar. On je u to vrijeme okajao svoje grieh e, a pored toga Trubar je zaslužan čovjek. Prvi je počeo pisati Slovincima narodnim jezikom knjige. Silna nastane prepirka medju Slovincima u nebu. Napokon stupi medju njih sam Bog i reče:

Do danes vaš Trubar je v ognji pripet
Za greh se svoj ostro pokoril,
Od danes naj tukaj bo z vami vred
Za to, kar je dobrega storil.

Ker v vašem jeziku vas prvi učil
Moliti je, psalme pēti,
Zdaj, večno me bode slovenski slavil,
Pevaje: sveti, sveti.

Na to uvede sv. Peter Trubara, kojemu pohiti u susret pjesnik Prešeren i prvi mu čestita, što je „iz narodne smrtne, stoljetne noći prvi probudio narod.“ U ovoj se pjesmi najbolje ugleda čista plemenština i pravo slobodoumlje pjesnikovo.

Dubinom misli i višim filozofskim shvaćanjem odlikuju se osobito pjesme: Prva mučenica, Solus, Dvorski norec i Čaša nesmrtnosti, a od ovih su opet jamačno najlepše prva i potonja. Gorazd je svakako liep pjesnički talenat. Njegove su pjesme pune samonikle i prave poezije, svagda proniknute nježnim i plemenitim čuvstvom, a spoljašni im je oblik skladan i mjestimice umjetnički dotjeran. Bilo bi željeti, da pjesme njegove i u nas nađu kupaca i čitatelja.

Preklic. G. dr. Lampé je v svojem listu (na 150. str.) pišoć o Aškercēvih baladah in romancah natisnil tudi nastopne besede: »List iz kronike Zajčke« spada v »ronique scandaleuse«. Ako bi bili kdaj Zajčki menih tako ravnali, v kleti se zbirali raje (sic!) nego v biblijoteki, gotovo je to skandalozno, grdo. O menihih tako pevati, ako ni res, je obrekovanje in ni ironija. Ako pa »je res«, pové naj gospod pesnik, kje je to